

VERONIKA CEJPKOVÁ: V UGANDE MÁ KAŽDÝ DEŇ ZMYSEL

Narodila sa v Čechách, no krátko po maturite odišla do Anglicka a odtiaľ sa neskôr vybrala na cesty po deviatich afrických krajinách. Dnes žije v Ugande, kde založila charitatívnu organizáciu *Whisper*, ktorá pomáha chorým a chudobným deťom vrátiť sa späť do života. *Whisper* je v prvom rade detský domov s materskou školou, ale jeho zamestnanci a dobrovoľníci vykonávajú aj náročnú terénnu sociálnu prácu. Postavili aj školu, ktorá sa nazýva *Whisper's First Child Academy of Hope*, kde sa vzdelávajú deti od škôlky do druhej triedy. Medzičasom sa Veronike Cejpkovej narodila dcérka Yasmína, no stále nahrádza mamu aj mnohým ugandským sirotám.

Na začiatok mi nenapadá iná otázka než – Kto vlastne ste? Ako a kde ste rástli, čo vás najviac ovplyvnilo a nasmerovalo až do Ugandy?

Mám 31 rokov a vyrastala som v Českých Budějoviciach spolu so sestrou, ktorá je odo mňa o dva roky mladšia. Naši sa rozviedli, keď som mala štyri roky. Babička ma vždy viedla k úprimnosti a láskavosti. S mamkou sme mali veľké finančné problémy, keďže bola samoživiteľka. So sestrou sme sa preto nezáúčastňovali žiadnych viacdenných výletov zo školy. Najväčší zlom nastal, keď som mala asi 16 rokov. Nemali sme kde bývať a na zimu sme sa odsťahovali do letnej chatky. Pamätám si Štedrý večer, ktorý sme strávili v chatke vykúrenej na 0 °C. Voda na umývanie bola vždy ľadová. V letnej chatke uprostred lesa sme takto strávili deväť mesiacov. Na zastávku sme chodili asi kilometer a pol, v zimných mesiacoch sme v snehu a v úplnej tme chodili cez les domov peši. V tom čase som už mohla legálne pracovať na brigádach, a tak sa pre mňa skončili prázdniny a voľné popoludnia. Kedykoľvek som mohla, šla som pracovať

do Českokobudějovických papierní. Po škole som pracovala na poobedňajších zmenách do desiatej večer, cez prázdniny som robila v trojzmennej prevádzke. Takto to šlo až do maturity. Papiernie sa mi stali druhým domovom. Mamka vždy hovorievala, že najlepšie uplatnenie budem mať v kancelárii. Preto som nakoniec šla na technicko-hospodársku školu s maturitou.

Aké ste mali vtedy záujmy?

Moju najväčšou záľubou bola astronómia. Chodila som na kurz mladých astronómov do hviezdárne, študovala som astronomické knihy, mala som doma ďalekohľad a mapy oblohy. Vždy som vedela, že táto planéta je špeciálna a nikdy som nechápala, prečo si ju ľudia dostatočne nevážia. Znečisťujú prírodu, všade odhadzujú papiere a vôbec netušia, čo je naša planéta vlastne zač.

Kedy do toho vstúpila túžba zblížiť sa a odísť?

Už keď som bola tinedžerka, vedela som, že musím odcestovať niekam, kde budem môcť

robiť niečo viac a kde sa budem môcť plne uplatniť. Nechcela som skončiť v Čechách ako moji rodičia, rozvedení, v nešťastných manželstvách, v dlhoch alebo ako moji kamaráti, ktorých nezaujímalo nič, len chodiť po krčmách a opíjať sa. Vedela som, že v živote dokážem niečo viac než len to. Amerika bola ďaleko, ale Anglicko blízko a práve tam som odcestovala hneď po maturite v roku 2002. V Anglicku som prešla mnohými životnými skúškami. Stratila som prácu, zničili sa mi topánky a na nové som nemala. V januári, keď bolo najhoršie počasie, som chodila iba v papučiach. Mala som dve práce, jednu cez deň, druhú v noci. Ani v jednej mi neplatili. Síce sľubovali, ale vždy si vymysleli niečo, prečo nezaplatiť. Prvé týždne som tak pracovala zadarmo. Keď som si zháňala prácu niekde inde, po reštauráciách a baroch, často odo mňa manažéri chceli sex. Vedeli, že zúfalo potrebujem prácu. Hoci bolo ťažké ju nájsť, chvalabohu, nikdy som nedlžila peniaze. Za ubytovanie som vždy bola schopná zaplatiť, aj keď som si musela privyrábať rozdávaním letákov a po večeroch som jedla najlacnejší chlieb s maslom. Upadala som do depresie. Bol to neustály boj a ľutovala som, že som sa do Anglicka vôbec vydala. Vždy som sa čudovala kamarátom, ako si môžu dovoliť kávu so sebou za dve libry, keď ja som za to mala večeru na päť dní – chlieb s maslom. Jedného dňa som sa však prihlásila na prácu letušky a dostala som ju. Od toho času sa všetko začalo zlepšovať. Stretna som priateľa a rozhodli sme sa kempovať v deviatich afrických krajinách.

Pamätáte si na svoje prvé stretnutie s deťmi z Ugandy?

Od prvého dňa v Afrike v roku 2009 som vedela, že sem patrí. Že tu môj život dáva zmysel. Pre túto prácu som bola stvorená. Ako hovorí anglické príslovie: Keď bojujete za seba, budete bojovať za druhých... Po návrate z Afriky som sa hlásila na množstvo pozícií v charitách. Po pracovnom interview v organizácii *Save The Children UK*, kde mi povedali, že nie som vhodná kandidátka, som sa rozhodla, že si založím vlastnú charitu. Pri druhej návšteve Ugandy som spoznala trojročného chlapčeka Sowediho. Bol vyhladovaný, nožičky a ručičky mal plné červov, nemohol chodiť. Bol strašne smutný a jediné slovo, ktoré vyslovil, bolo „chlieb“. Vtedy som si sľúbila, že sa pre Sowediho raz vrátim a postarám sa o neho aj ostatné deti, ktoré sú v rovnakej situácii. Na základe Sowediho príbehu som v Anglicku vyzbierala päťtisíc libier, ktoré boli potrebné pre zaregistrovanie charitatívnej nadácie u *Charity Commission England and Wales*. Zbierala som peniaze aj pomocou pletenia ponožiek, pečenia cukroví a predaja z kufra auta. Môj priateľ bol fotograf, tak sme urobili krásne fotky s ponožkami, ja som

ich upravila, dali sme ich na webovú stránku a predávala som ich. Vtedy sme na ponožkách zarobili asi tisíc libier. Začala som sa tiež sama učiť grafický dizajn a vytvorila som si webové stránky pre *Whisper*, ktoré si tvorím doteraz.

Pre ľudí, čo majú aspoň aké-také základy angličtiny, je „Whisper“ jednoducho šepot. Čím je pre vás? A prečo práve *Whisper*?

Whisper sa zaoberá množstvom projektov aj prípadmi, ktoré sú veľmi citlivé. Bohužiaľ, takých je v Ugande dosť na každom kroku. V angličtine máme príslovia: Ak chcete, aby vás ľudia počúvali, šepkajte.

Mladí ľudia dnes túžia založiť si vlastnú firmu a dobre zarábať. Ale založiť detský domov a dávať doňho všetko, to je, dovolím si tvrdiť, dosť veľká rarita. Ako dlho trvalo, kým ste svoju predstavu zrealizovali a kým ste v domove privítali prvé deti?

Peniaze som získavala deväť mesiacov. Len čo sme dali dokopy päťtisíc libier, v novembri 2010 sme zaregistrovali nadáciu a v januári 2011 som so svojím vtedajším priateľom odchádzala do Ugandy. V dedine Mutai sme si prenajali dom, ktorý bol neobývaný, lebo miestni

ľudia si mysleli, že v ňom straší. Päťtisíc libier sme investovali do jeho úpravy a zavedenia elektriny (solárna energia). Vykopali sme latríny, nechali sme si vyrobiť 21 postelí a v máji toho istého roku sme otvorili dvere Sowedimu a deťom, ktoré boli v živote ohrozujúcej situácii – či už zo zdravotnej alebo sociálnej stránky.

Ako sa k vám dostávajú deti? Sú to siroty alebo deti žijúcich rodičov, ktorí sa nedokážu o ne postarať? A sú len opustené alebo aj choré?

Jedným z našich programov je terénna práca v komunitách a takto sa dozvedáme o deťoch, ktoré potrebujú pomoc. Pracujeme s miestnymi správcami komunít alebo s pastormi, ktorých ľudia ako prvých informujú o životných situáciách svojich spoluobyvateľov. Väčšina detí, ktoré k nám prídu, sú zdravotne zanedbané a podvyživené. Podvýživa spôsobuje ďalšie zdravotné komplikácie, napríklad málokrvnosť či tuberkulózu. Deti majú vývojové a neurologické ťažkosti. Zanedbanie liečby malárie má celoživotné následky, ktoré zapríčínajú rôzne formy invalidity. Tieto deti sú väčšinou obeťmi rozpadnutého manželstva, keď muž odišiel od rodiny, matka si našla nového manžela a deti odložila k babičke alebo k susedom, prípadne žijú len s otcom a buď ich týra on, alebo macocha. Ďalej sa staráme o deti,

ktoré boli na pokraji smrti, ponechané o hladu a nik sa o ne nestaral, lebo ich matka zomrela. Venujeme sa deťom od 0 do 7 rokov.

Čo všetko deťom poskytujete a čo sa s nimi deje, keď sa vyliečia a zosilnejú? Vracajú sa späť do rodín alebo k náhradným rodičom?

V prvom rade deťom poskytujeme bezpečné prostredie pre život. V našom detskom rehabilitačnom centre dostávajú láskyplnú starostlivosť. S pomocou sociálnych pracovníkov, zdravotných sestier, lekárov a dobrovoľníkov pripravujeme individuálny plán pre každé dieťa. Deťom dávame výživnú stravu a vzdelanie. V našom domove vedieme materskú školu, kde sa deti učia. Do materskej školy môžu prísť aj deti a siroty, ktoré pochádzajú z veľmi chudobných rodín, kde sú vystavené hladovaniu a ťažkej fyzickej práci. Vzdelávame tu aj deti našich zamestnancov. Všetci dostávajú zdarma raňajky, desiate, obed, lekársku starostlivosť, školské uniformy aj školské potreby. Spolupracujeme tiež s biologickými aj náhradnými rodinami. Dostávajú od nás odborné poradenstvo, ukazujeme im, aké sú ich deti, ktoré boli kedysi zanedbané, výnimočné a milované. Financujeme ich návštevy v domove, kde už svoje deti nevidia ako obeť, ale ako víťazov. Vysvetľujeme im, že ich deti sú mimoriadne, čo všetko dokážu, čo sa od nás naučili. A potom, keď už sú deti úplne vyliečené a schopné samy sa o seba postarať a riziko toho, že by sa stali obeťmi drsných afrických podmienok je minimálne, vyhľadávame najlepšiu alternatívu ich návratu do ich rozšírených rodín. Pred návratom do rodiny sa naša organizácia presvedčí, či ich domov je bezpečný a čistý. Financujeme opravy obydli, poskytujeme posteľe a matrace, oblečenie, lieky, finančnú podporu a naďalej dohliadame na situáciu rodín počas našich komunitných terénnych prác.

Ako vás vnímajú domáci? Dôverujú vám, spolupracujú? Alebo sa o deti skôr starajú dobrovoľníci z Európy, ktorí tam chodia na stáže?

Miestni ľudia nám spočiatku nedôverovali. Kým sme spustili naše projekty, museli sme všetko prediskutovať s miestnymi členmi pred-

stavenstva dediny, ktorí náš projekt odhlasovali. Ľudia majú väčšinou totálnu nedôveru v mimovládne organizácie, lebo ich vždy sklamali. *Whisper* bol v Ugande v celoštátnej televízii, dvakrát v novinách a niekoľkokrát v rádiu. Nedávno som zaparkovala auto a keď som sa k nemu vrátila, na zaprášenom skle bolo napísané „*Whisper Naro*“, čo znamená „*Whisper má srdce*“ alebo „dobrosrdečný *Whisper*“. To je veľká pocta. Znamená, že ľudia vedia, že *Whisper* pomáha, ako a kde len môže.

Venujete sa aj dospelým?

Okrem rehabilitačného domova sa naše dva tímy terénnych sociálnych pracovníkov a zdravotníkov vydávajú trikrát do týždňa na takzvaný „*Jigger Community Programme*“, do tých najhlbších dedín. *Jigger* je parazitická blcha, ktorá sa zahryzne hosťovi do kože a saje krv, pričom vajíčka nakladie do tela človeka. *Jigger* je tu národný a sociálny problém. Najviac zasiahnutý je región Busoga, v ktorom pôsobíme. Naše tímy navštevujú asi dvadsať rodín denne, s ktorými pracujeme počas troch

týždňov. Rodinám poskytujeme prvú pomoc a prevenciu pred týmto parazitom. Za pomoci chirurgických nástrojov a dezinfekcie vyrezávame z kože červy, pre domáce ošetrovanie darujeme miestnym vazelínu a dezinfekciu. Radíme im, ako vylepšiť životné a hygienické podmienky, aby sa zbavili týchto blch, predvedieme im čistenie obydlija a záhrad. Taktiež sa zaujíname o ich sociálnu situáciu. Najviac postihnuté sú totiž rodiny s malými deťmi a staršími ľuďmi. Tým, ktorí počívajú naše rady a vážia si našu pomoc, ponúkame rôzne motivačné metódy. Keď si naše rady vezmú k srdcu, deťom zlepšujeme životné prostredie a poskytujeme im posteľ aj matrac. Táto pomoc preventívne chráni deti aj pred inými infekčnými chorobami. Slobodným matkám a starším ľuďom pomáhame v záhrade s okopávaním a sadením zeleniny, poskytujeme kantine na odber vody atď.

Ako je vaša pomoc financovaná? Prispieva vám ugandská vláda, Unicef či ktokoľvek iný

spoločne organizovať zbierky, ale nie je to jednoduché. Naša organizácia sa rozrástla tak, že máme rozpočet nad 50-tisíc libier ročne.

Pomáha vám ugandská vláda aspoň zdravotnou starostlivosťou o deti? Pracujú u vás na príklad lekári financovaní štátom?

Zatiaľ nie. Ba naopak. Vláda chce za všetko peniaze. Za pečiatky a dokumentáciu, ktorú potrebujeme na prevádzkovanie mimovládnej organizácie, aj za iné veci. Teraz sme v rokovaní s ministerstvom zdravotníctva ohľadom nášho zdravotného programu v komunitách. Žiaľ, stretla som sa tu aj s tým, že keď ľudia z vlády počuli, čomu sa venujeme, priniesli nám návrh na „spoluprácu“ a chceli od nás, aby sme financovali ICH prácu sumou 5-tisíc libier. To som so slzami v očiach odmietla.

Na fejsbúku uverejňujete fotky Yasmíny. Popochopila som správne, že to je vaša vlastná dcérka? Narodila sa v Ugande?

alebo sami musíte zháňať peniažky na prevádzku domova a starostlivosť o deti?

Ani vláda, ani iná veľká organizácia ako napríklad Unicef nám nepomáhajú. Všetky finančné prostriedky poskytujú ľudia, ako som ja alebo vy. *Whisper* mal to šťastie, že odkedy sme otvorili dvere prvým deťom, začal nás financovať utajený darca. Dnes už v utajení nie je. Veľmi ho práca *Whisper-u* a moja vízia zaujali. Je to človek, ktorý má prácu na plný úväzok a 70 percent svojej výplaty daruje charitám. Žije v Londýne a sám nevlastní žiadnu nehnuteľnosť. Prenajímá si izbu v apartmáne a hovorí, že keby mu nebolo dovolené prispievať charitám, nechcel by pracovať. Počas prvých troch rokov *Whisper* sponzorovali len desiaty ľudia. Z toho 90 percent práce financoval práve tento človek. Prvé tri roky som túto prácu robila zadarmo a keď som sa rozíšla s priateľom, tento darca začal financovať aj moju mzdu. V tom čase som sa už odsťahovala do Ugandy. Dnes *Whisper* zamestnáva 30 ľudí na plný úväzok. Žiaľ, tento darca znížil finančnú podporu o 40 percent, ale vďaka Bohu narástol počet ľudí, ktorí nám naďalej poskytujú finančnú aj dobrovoľnícku pomoc. Snažíme sa

Áno, Yasmína je moja dcérka. Ale narodila sa v Českej republike v máji 2014. Keď mala dva mesiace, odcestovali sme späť do Ugandy. Veľmi jej tu prospieva a sme tu obe šťastné.

V poslednom čase pridávate fotky novorodeniatka Williho, ktorého mamička zomrela krátko po pôrode. Ako sa k vám dostal? Zaujímala ma tiež informácia, že ho dojčíte spolu s dcérkou.

William sa narodil predčasne. Jeho mamička zomrela na zástavu srdca pri núdzovom cisárskom reze. Mal tri dni, keď som si ho prvýkrát priložila k prsníku. Keď som k nám pred tromi rokmi priviedla podvyživené trojmesačné bábätko Dianu, ktorá bola v alarmujúcom stave, zlomilo mi to srdce. Pýtala som sa dojčiacich žien, či by boli ochotné darovať jej svoje mliečko, že im za to zaplatím. Len sa mi vysmiali. Nikdy som to nepochopila a sľúbila som si, že jedného dňa, keď budem mať to šťastie a budem schopná dojčiť, toto bude prvé, čo urobím, keď uvidím maličké choré bábätko. William má dnes už viac ako mesiac a je zdravý ako repa. Keďže stále dojčím aj Yasmínku, začala som ho prikrmovať

umelým mliekom. No bola to pre mňa pocta dojčiť Williama a ďakujem Bohu za to, že mi dal túto príležitosť.

Ktoré príbehy vašich detí vám najviac utkveli v pamäti, či už preto, že sa pri nich stal doslova zázrak a deti ste vypiplali z obrovských problémov a teraz sú zdravé alebo preto, že napriek enormnej snahe ste im už nedokázali pomôcť?

Vďaka Bohu, žiadne dieťa v našej starostlivosti nezomrelo, ale, žiaľ, poznám niekoľko detí, ktoré zomreli, lebo im starostlivosť odopreli. Najviac mi v srdci utkvel príbeh malej Diany, ktorú som už spomenula. Zavolali nás k nej, lebo jej matka stratila pri pôrode veľa krvi a následkom toho zomrela. Tri mesiace musela strašne trpieť a zomrela na tráve pred miestnou nemocnicou. Ona aj Diana boli plné červov (*jiggers*), preto sa jej doktori štítali a neposkytli jej žiadnu pomoc. Naša známa sa s ňou v ten deň náhodou stretla pred nemocnicou. Prosila ju o pomoc pre svoju dcérku. Vzápätí zomrela. Keď sme prišli k domu, kde bývali tety malej Diany, videli sme, že dievčatko je v strašnom stave – bola špinavá, podvyživená. Povedali nám, že ak sa o ňu nepostaráme, zabijú ju. Jej teta nám doslova povedala: „Môj muž povedal, že ju zapichne, ak ju privediem domov.“ A druhá na to: „Nemám ešte svojej vlastné, a tak mi muž nedovolí sa o ňu starať.“ Diana sa stala o to viac milovaným bábätkom. Dnes má tri roky, je krásna a plná života. Jej starý, chudobný otec žije v malom domčeku vyrobenom z blata. Sám nemá čo na seba, zomreli mu už štyri deti. Denne chodí dojiť kravy, za čo dostane dva litre mlieka. To potom predá. Za mesiac si tak môže zarobiť 7,50 libry. Tiež má malú záhradku, v ktorej pestuje ananás. Ten dozrieva dvakrát do roka. Daroval ho aj svojej dcére. Keď nás uvidel, on aj celá dedina nemohli uveriť, že toto je Diana. Tá, ktorá bola na pokraji smrti, dnes žiari krásou a zdravím.

O čom snívate? Čo by ste chceli ešte dosiahnuť? Prípadne plánujete niekedy aj návrat do vlasti alebo ste už navždy „Ugandčanka“?

Snívam o lepšom svete. Strašne ma trápí, čo sa deje vo svete, ako ľudia trpia. Trápi ma tá nespravodlivosť a neférovosť. Že tí najchudobnejší sú utlačovaní a zabudnutí. Želám si, aby všetky deti, ktorým *Whisper* pomáha, ďalej šíрили lásku a mier a učili to, čo sa naučili od nás. Chcem ľuďom dokázať, že deti v Afrike sú rovnako mimoriadne ako naše vlastné. Mojmú najväčším snom je pomôcť čo najväčšiemu počtu detí. Návrat do Čiech neplánujem. Tu má každý deň zmysel.

Ako vám môžu ľudia pomôcť?

Vzhľadom na množstvo projektov, ktoré máme, potrebujeme dobrovoľníkov z celého sveta. Ponúkame stravu a ubytovanie zdarma. Zháňame zdravotníkov, učiteľov, terapeutov, ale aj manažérov a kohokoľvek s dobrým srdcom. Prirodzene, oblečenie a deky potrebujeme tiež. Ľudia nám ich ochotne darujú, ale sťažuje to veľmi drahá doprava. A najviac potrebujeme finančnú pomoc.

Za rozhovor ďakuje

Monika Bothová
Foto DA Veroniky Cejpkovej
Viac si prečítate na stránke
www.whisperorphans.org